

Ferdselveger gjennom Bjerkreim i 1820-årene

Holveien i Gjedremsmarka slik den slynger seg nedover mot Gjedrem. Dette var hovedveien gjennom bygda i godt 250 år; fra begynnelsen av 1600-tallet og frem til 1860-årene da det ble anlagt kjøreveg langsmed elva og Svelavannet.

Det er unektelig ganske rart å tenke på denne vegen som hovedtrafikkåre gjennom bygda, på samme vis som E39 er det i dag – ja, verden har såvisst gått fremover.

Aaland Gård, november 2010
Paul Tengesdal

FERDSELVEGENE

Veg nr. 1 – Vikingenes veg øst-vest i Norge

Den eldste vegen gjennom Bjerkreim som en vet om skal være alt fra vikingtiden. Den gikk fra Kartavoll, fulgte dalføret til Moi og videre til Vikeså /Vikesdal, om Berland i bygda, gjennom Skåredalen til Ørdsalsvatnet, i båt over til Lauperak, videre om Gya og framom Virak i Lund.

Veg nr. 2 – Hovedferdselsåra nord-sør i bygda

Så er det en annen gammel veg som gikk opp gjennom dalføret fra Bjerkreimskirken. Den gikk rett forbi kirkegården på østsiden, over mona til Oreskaret, fremom Oremo, over Holmen og under Bakkane og frem til Hamona på Vikesdal, videre i lia ved Hegelstad og over i båt til Eikeland. Så gikk den inn Ivesdal-dalen til Storavatnet, og i båt over til Sundvor.

Veg nr. 3 – Den gamle postvegen

Den gamle postvegen fra 1600-tallet gikk gjennom Bjerkreim. Den gikk opp skaret ved prestegården på Helleland, forbi Gåshus, Tveita, fremom Åsen til Bjerkreims-gården, hvor det var bro over Bjerkreimselva. Derfra forbi Gjedrem, over Svela-lia, og kom ned til Svela, gikk om Vikeså og opp om Hadland, Skjæveland, Fuglestad, Nordåsen, Kyllingstad, Bodlestad og videre til Stavanger.

Veg nr. 4 – Kongevegen

En annen ferdselsåre som gikk gjennom Bjerkreim er den gamle Kongevegen. Den kom hit fra Jæren over Hegrestadfjellet, gikk om Øksnabø og forbi Ege-gårdene. Over vadet ved Egevatnet kom vegen inn i Bjerkreim, og videre langs Tengesdalsmonane, over elven ved Færjo, opp Baubrekka på Søre-Tengesdal, framom Eigestad og Brynningsland, og videre østover.

Veg nr. 5 – Driftevegen

Dette var den mest benyttede vegen for sauedrift fra Midt-Jæren, Sør-Jæren og Dalane til heieområdene østover. Den blir kalt «Den søre driftevegen» I tidligere tider, før denne driftetraffikken, ble vegen nyttet av krøterhandlere som skulle feite opp stor- og småfe til å selges som slakt fra Kristiansand og østover om høsten.

Veg nr. 6 – Stavangervegen

Dette er den raskeste vegen for sirdølene i Nedre Sirdal når de skulle til Stavanger på handel som marknaden om høsten. Vegen var også viktig for ørsdølene når de skulle til Tonstad kirke, men og når de for på byferd til Stavanger.

Holveger

Disse ferdselsvegene kunne bare beferdes med ride- og kløvhester. De er ofte betegnet som såkalt «holveg», en smal renne, oppkastet og ryddet for store steiner. Fotgjengerne hadde som regel ofte sin ferdselveg etter en opptråkket sti langs siden av holvegen. Vegen kunne i regntiden ofte være full av vann, og da var det lettere å gå langs kanten.

Vegen til Egersund

Når folk i Bjerkreim skulle til Egersund, da var den korteste og mest brukte vegen å gå fra Bjerkreimsgården om Vinningland, Sør-Tengesdal, over Sleveland, og derfra til Egersund. Det

eneste faste stedet å komme over elva var over brua på Bjerkreim og i båt ved Ferjo på Tengesdal.

Veger fra Ørsdalen

For den østre del av bygden, Ørsdalen og omkringliggende gårder, var hovedferdselen i båt langs det lange Ørsdalsvatnet. Det gikk imidlertid ride- og kløvveg fra Ørsdalen, over Kalrasheia, Maudalsheia, Byrkjedal, gjennom Skredalie til Dirdal, og derfra i båt til Stavanger. Eller fra Ørsdalen, om Bjordal, over heia til Bjørnestad, og videre til Tonstad.

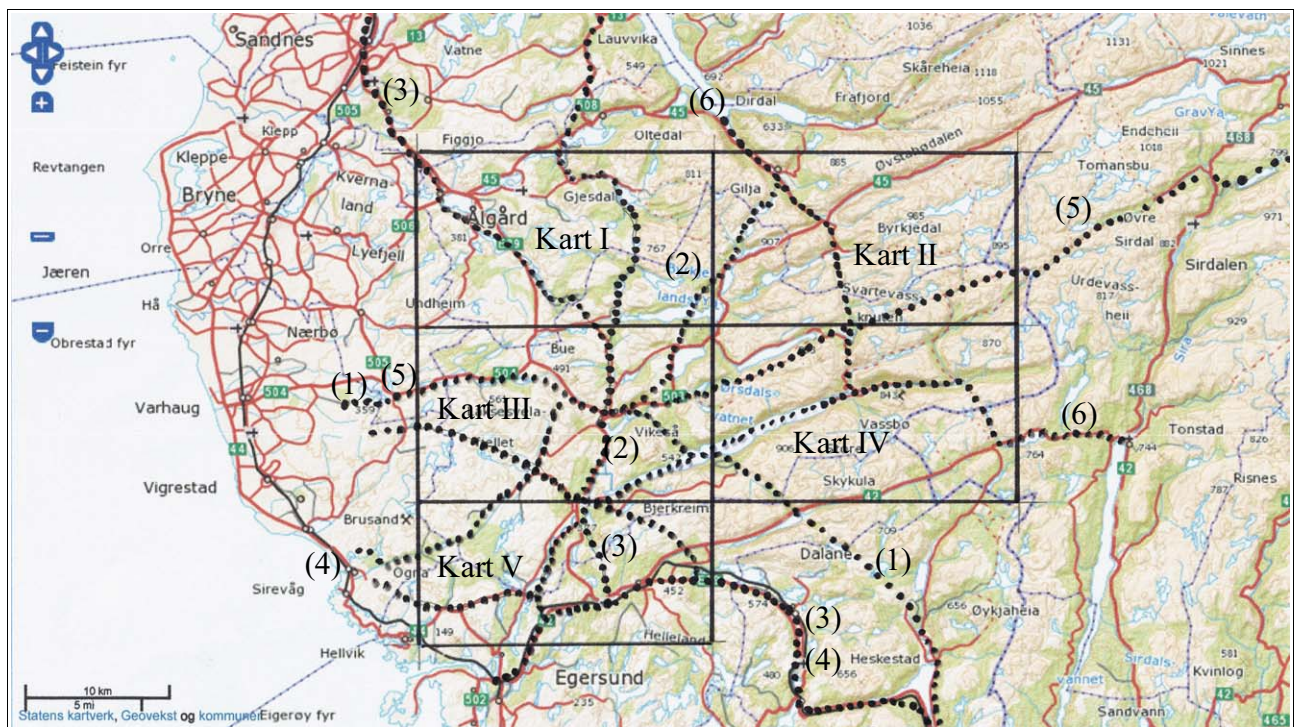
Prestavegen

Den første kjørbare veg i Bjerkreim ble bygget i 1820-årene. Dette er den såkalte «Prestavegen», og fulgte omtrent i samme retning som den gamle postvegen fra Helleland til Bjerkreim, fra prestegården på Helleland, forbi Gåshus, Tveita, fremom Åsen, og til Bjerkreimskirken.

KART

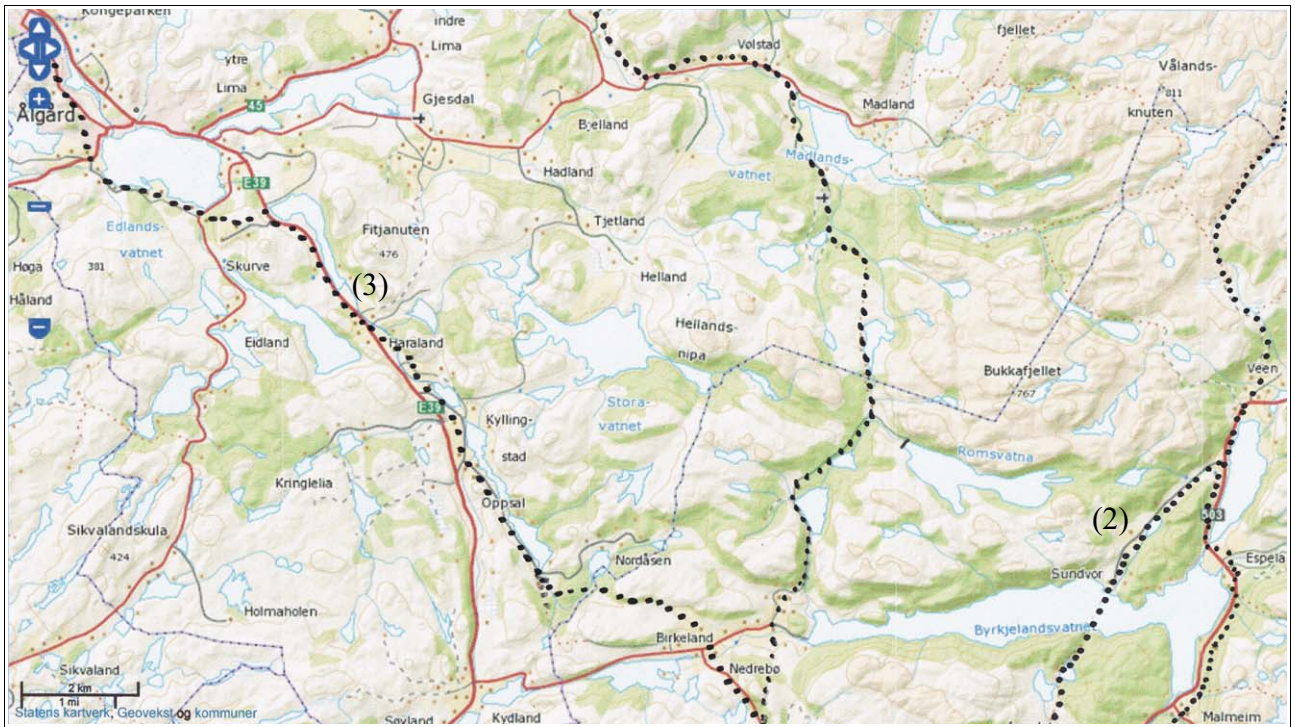
Her følger kart som viser de viktigste ride- og kløvvegene som var i bruk i Bjerkreim i 1820-årene. Enda vises mange synbare merker etter disse ferdslårene. Men kartene er ikke fullkomne, og viser kun vegnettet i hovedtrekk. Det fantes i tillegg mange andre «snarveger» mellom de forskjellige gårdstun som ikke er tatt med her. Vegnettet vises kun i grove trekk, og må ikke oppfattes som noe orienteringskart, til det er det ikke detaljert nok. Ytterligere studie ute i marka vil sikkert kunne fastsette vegnettet med større nøyaktighet.

OVERSIKTSKART

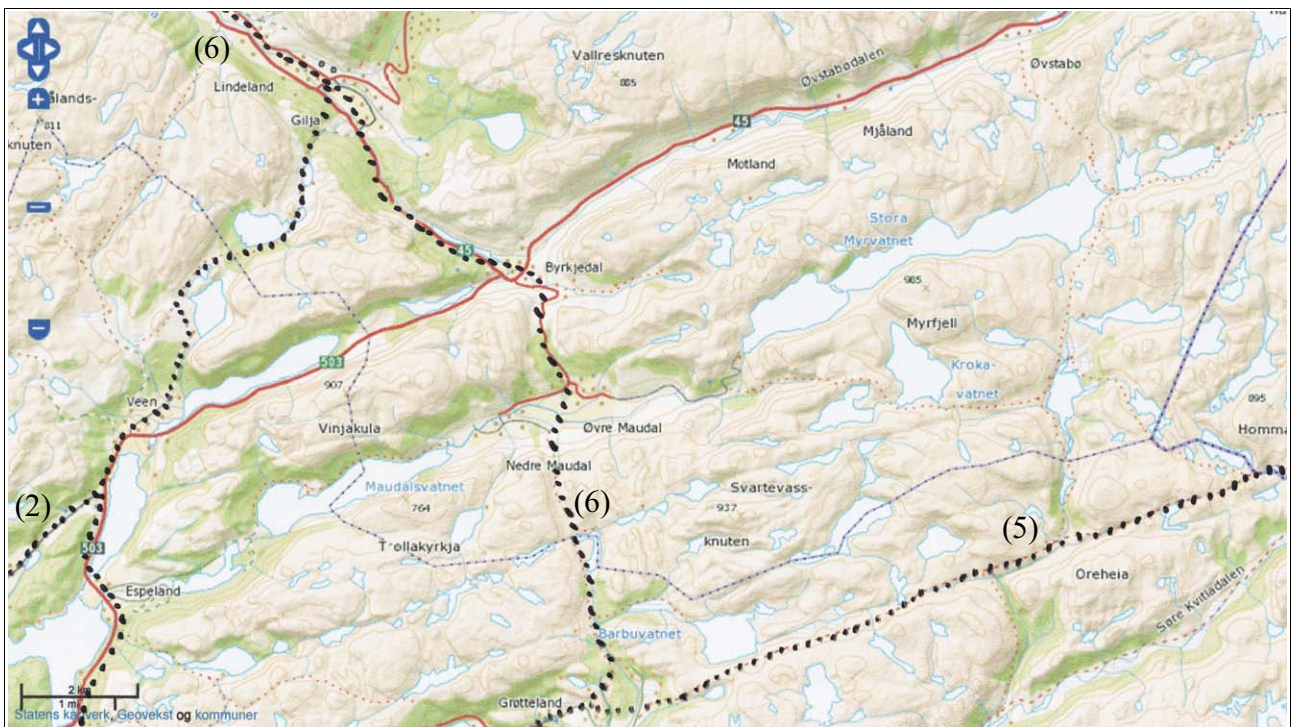
Her ser vi hovedvegnettet gjennom Bjerkreim; (1)=Vikingenes veg, (2)=Hovedførselsåra i bygda, (3)=Postvegen, (4)=Kongevegen, (5)=Driftevegen, (6)=Stavangervegen.

KART I

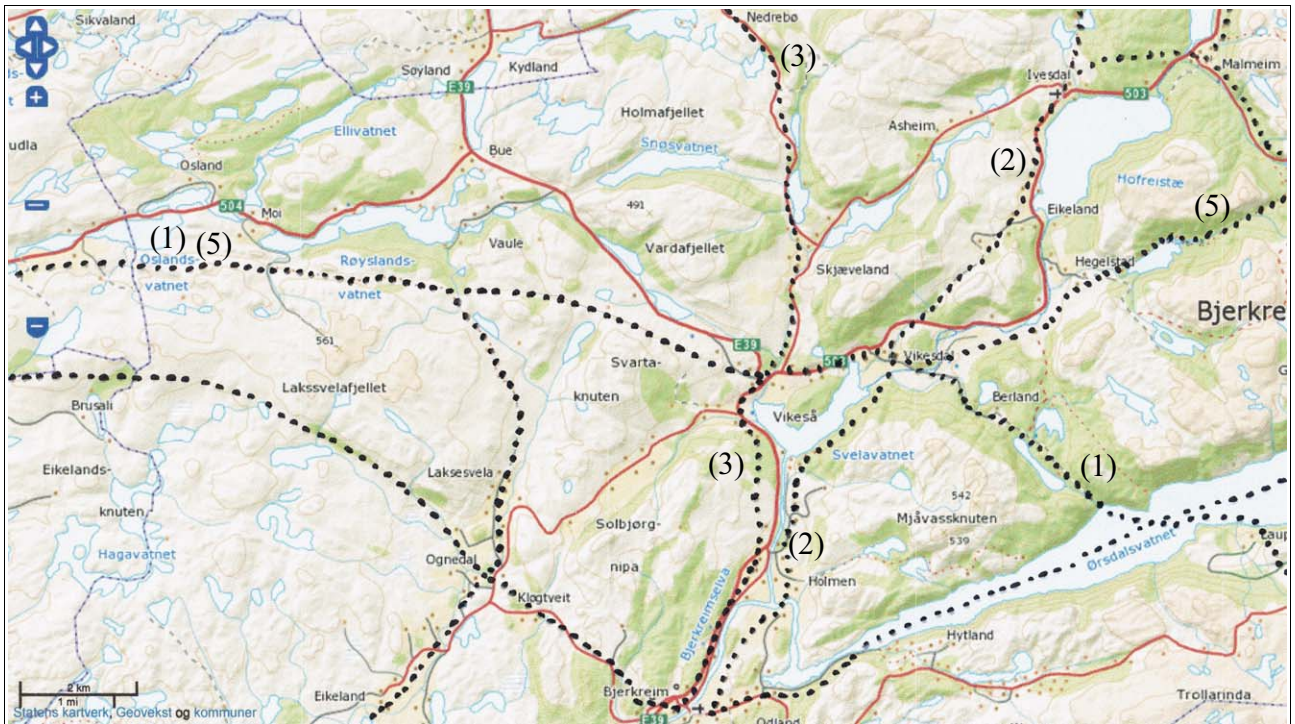
(2)=Hovedferdeselsåra nord-sør i bygda, (3)=Postvegen.

KART II

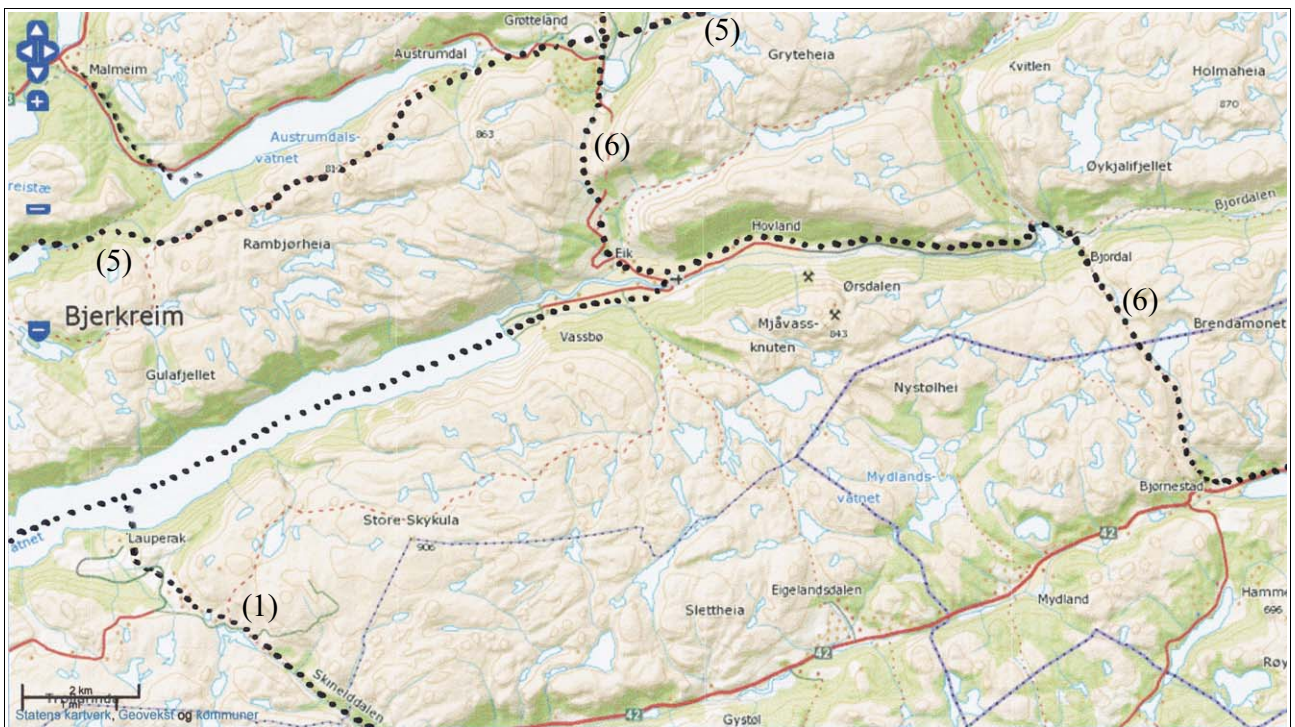
(2)=Hovedferdeselsåra nord-sør i bygda, (5)=Driftevegen, (6)=Stavangervegen.

KART III

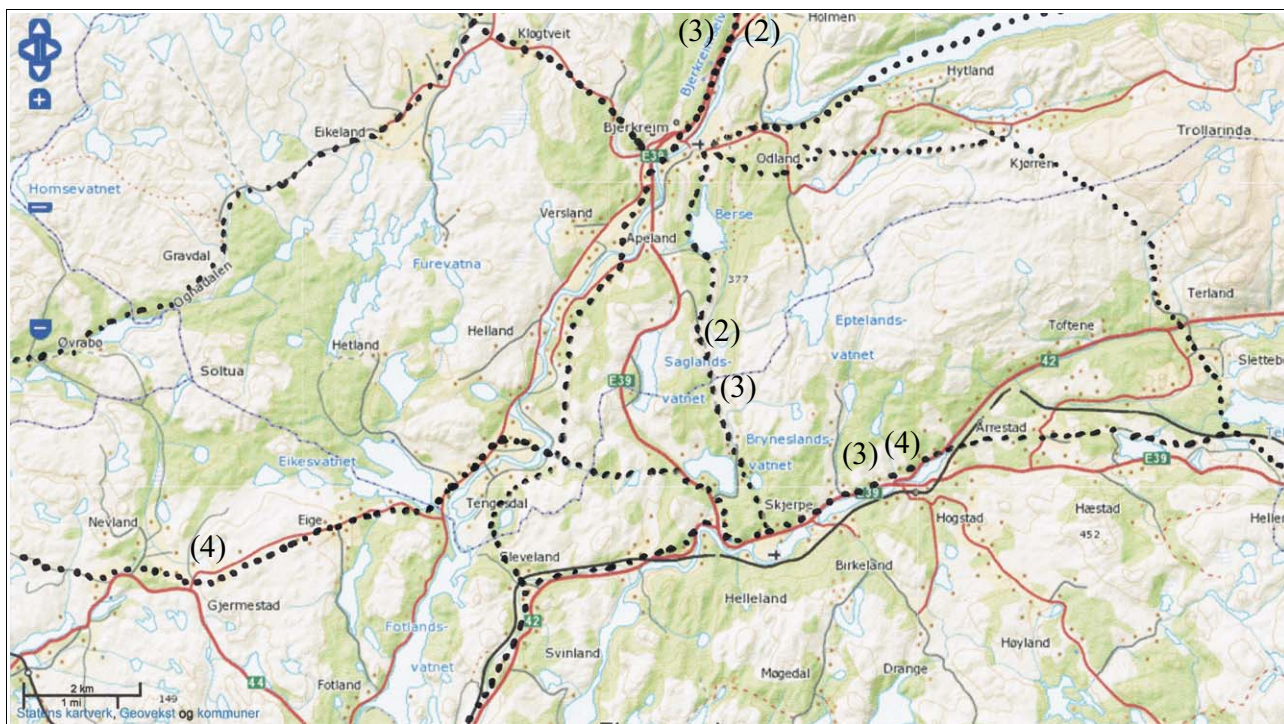
(1)=Vikingenes veg, (2)=Hovedferdselsåra nord-sør i bygda, (3)=Postvegen, (5)=Driftevegen.

KART IV

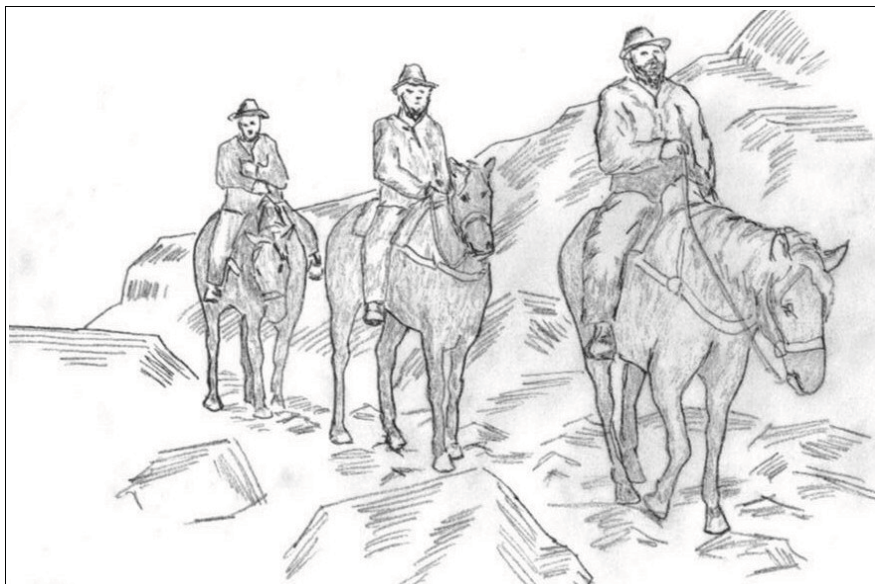
(1)=Vikingenes veg, (5)=Driftevegen, (6)=Stavangervegen.

KART V

(2)=Hovedferdselsåra nord-sør i bygda, (3)=Postvegen, (4)=Kongevegen.

RIDE- OG KLØVVEGER

*Før 1820 fantes det ikke kjørbare veger i Bjerkreim.
Ferdsevegene kunne bare beferdes med ride- og kløvhester.
Illustrasjon av Paul Tengedal.*